

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทั่วโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกิดขึ้น ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานทุกด้าน ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างชีวิตของคนทั่วโลก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยเราจะต้องปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการให้การศึกษาเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนไทยมีความรู้มีทักษะที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีรวมทั้งมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษามาตลอดได้พยายามดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีความรู้สูงขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันซึ่งสถานการณ์ต่างๆได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "ให้ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้กว้างขวางจนเป็นการศึกษาระดับพื้นฐาน" ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นแผนแม่บทของการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดเป็นนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ไว้ว่า "เร่งรัด ปรับปรุง และขยายการศึกษาระดับพื้นฐานให้สูงขึ้น โดยมุ่งให้นักเรียนได้รับการศึกษาติดต่อกันจนกว่าจะมีอายุย่างเข้าปีที่ 15 เว้นแต่เป็นผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า" และกำหนดมาตรการเพื่อให้บรรลุนโยบาย คือ ปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นผู้เรียน ความแตกต่างของบุคคลและความต้องการของผู้เรียน จัดระบบถ่ายโอนหน่วยการเรียนรู้ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ผู้ปกครอง และเด็กเห็นความสำคัญของการเรียนชั้นมัธยมศึกษา และกำหนดเป้าหมายอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระบบโรงเรียนของผู้จบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใ้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 73 ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 7 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538: 10-11)

กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีภารกิจตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 89 (21) ซึ่งกำหนดไว้ให้กรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในงานด้านการศึกษา โดยมีหน่วยงานสำคัญระดับสำนักของกรุงเทพมหานคร คือ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานการศึกษา โดยดูแลการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และกรุงเทพมหานครได้สนองนโยบายของรัฐบาลในการเตรียมการขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในลักษณะของการดำเนินการในรูปแบบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยไม่บังคับเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา หรือท้องที่ที่ไม่มีโรงเรียนเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนแออัดซึ่งมีประชาชนด้อยโอกาสส่วนใหญ่อาศัยอยู่

คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดนโยบายการศึกษากรุงเทพมหานคร ปี 2536-2539 (สำนักการศึกษา, 2536: 7) ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาที่สำคัญได้คือ "ส่งเสริมสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษา" และกำหนดแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษารั้งพื้นฐานตามความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่นโดยเน้นบริการแก่เด็กด้อยโอกาส
2. สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และอาคารสถานที่ให้เหมาะสม
3. ส่งเสริมพัฒนาผู้สอน
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเปิดสอนวิชาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
5. ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานทาง

วิชาการ

6. ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลไปแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนและปรับปรุงพัฒนาเทคนิควิธีสอน

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปประกอบอาชีพ หรือเป็นแนวทางในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป และมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของพลเมืองดีทำประโยชน์ให้กับสังคม จึงกล่าวได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน เพราะจะเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญรุ่งเรือง และความก้าวหน้าของโรงเรียน งานด้านอื่นๆ เป็นแต่งานเสริมเท่านั้น (พนิต หันนาคินทร์, 2524: 225) ส่วนความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตร การเรียนการสอนทั่วไป สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในแต่ละระดับนั้นจะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ให้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลาง ดังนั้น ขอบข่ายของงานวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่ การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน และการวัดผลประเมินผล (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535: 17-19)

การดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2538 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 29 โรงเรียน (สำนักการศึกษา, 2538 1-2) ได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วิธีการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และใช้การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กระทรวงศึกษาธิการ และมีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่เลี้ยง

จากรายงานการประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1. มีนักเรียนร้อยละ 43.17 มีปัญหาในการเรียน ซึ่งปัญหาในการเรียนของนักเรียนที่พบมากที่สุดคือ เรียนไม่เข้าใจในวิชาต่างๆ ร้อยละ 75.92
2. ครูร้อยละ 58.77 ประสบปัญหาและอุปสรรคในด้านเนื้อหาสาระ วิธีสอน การวัดผลประเมินผล การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
3. ขาดแคลนครูเฉพาะสาขา เช่น ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาอังกฤษ และครูวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538: 51-53)

จากรายงานการประเมินผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และขาดแคลนครู ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น

ดังนั้น จากสภาพและปัญหาที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ในฐานะผู้วิจัย มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการให้การศึกษาแก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผน กำหนดแนวทาง ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานวิชาการให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2535 - 2538
2. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้ประมวลจาก อุทัย บุญประเสริฐ (2538: 85) ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 17-19) กิติมา ปรีดีดีลิก (2532: 57-58) และ กรมสามัญศึกษา (2539: 5) มีกรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ดังนี้
  1. การวางแผนงานวิชาการ
  2. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
  3. การจัดการเรียนการสอน

4. สื่อการสอนและงานห้องสมุด
5. การพัฒนาครูทางวิชาการ
6. การวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน
7. การประเมินผลงานวิชาการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง ลักษณะการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ปัญหา หมายถึง ข้อบกพร่องที่ต้องพิจารณาแก้ไขในการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โครงการที่กรุงเทพมหานครได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 ให้ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่ได้รับอนุมัติให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2535-2538

กรุงเทพมหานคร หมายถึง องค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีระเบียบการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้อง การวางแผนงานวิชาการ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอนและงานห้องสมุด การพัฒนาครูทางวิชาการ การวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน และการประเมินผลงานวิชาการ

การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การจัดระบบบริหารงานวิชาการ การรวบรวมและจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ และการทำแผนงานวิชาการ

หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) แผนการสอน และบันทึกการสอน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสอนซ่อมเสริม

สื่อการสอนและงานห้องสมุด หมายถึง การจัดหา จัดทำ ใช้ นำมาบำรุงรักษาและส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน และการจัดสถานที่ การให้บริการห้องสมุด

การพัฒนาครูทางวิชาการ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

การวัดผลประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน หมายถึง การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน การจัดทำมีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการเรียน และการดำเนินงานทะเบียนนักเรียน

การประเมินผลงานวิชาการ หมายถึง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานวิชาการ และนำมาผลเป็นแนวการปรับปรุงแก้ไข

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูกรุงเทพมหานครที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูกรุงเทพมหานครที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครูอาจารย์ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอแนะต่อสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อหาวิธีการช่วยเหลือ และสนับสนุน โรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

1.1 ประชากร ประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ทั้งหมด 29 โรงเรียน จำนวน 29 คน

ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

1.1.2 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ทั้งหมด 29 โรงเรียน จำนวน 71 คน

1.1.3 ครูอาจารย์ ทั้งหมด 29 โรงเรียน จำนวน 554 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

1.2.1 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน ให้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง 29 คน

1.2.2 ครูอาจารย์ทั้งหมด 29 โรงเรียน จำนวน 554 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตาราง Yamane (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และ ดิเรก ศรีสุโร, 2537: 28) ได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 239 คน ใช้การเทียบสัดส่วน แล้วจึงใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 297 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

(Check-list)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) และปลายเปิด

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษารัชั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) และปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองส่วนหนึ่งและทางไปรษณีย์อีกส่วนหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่และค่าร้อยละ การหาค่าร้อยละโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS® (Statistical Package for the Social Sciences Version®) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปตารางประกอบความเรียง

ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง การบริหารการศึกษา การมัธยมศึกษา การบริหารงานวิชาการ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน